

ISSN 2413-1865

Збірник наукових праць

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

100 *Років*

ХЕРСОНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
УНІВЕРСИТЕТУ

LXXVIII

ISSN 2413-1865

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

100 *Років*
ХЕРСОНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
УНІВЕРСИТЕТУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск LXXVIII
Том 1

Херсон-2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Федяєва В.Л. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Заступник головного редактора:

Слюсаренко Н.В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Відповідальний секретар:

Сараєва О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Члени редакційної колегії:

Андрієвський Б.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Херсонського державного університету

Барбіна Є.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри професійної освіти Херсонського державного університету

Блах В.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Корольова І.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Кузьменков С.Г. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізики та методики її навчання Херсонського державного університету

Ліда Ху – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії порівняльної педагогіки Академії педагогічних досліджень Китайської Народної Республіки

Пентиліук М.І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри мовознавства, голова спеціалізованої вченої ради Д 67.051.03 Херсонського державного університету

Петухова Л.Є. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

Римантас Сташис – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Клайпедського університету (Литовська Республіка)

Шарота Софія – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Краківського педагогічного університету (Республіка Польща)

Яцула Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету

Збірник наукових праць «Педагогічні науки»

включено до переліку наукових фахових видань України з педагогіки на підставі Наказу МОН України від 10 лютого 2010 року № 1-05/1 (бюлетень № 3, 2010 р.);
Наказу МОН України № 241 від 09.03.2016 року (додаток № 9)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet рішенням Вченої ради Херсонського державного університету (Протокол № 3 від 30.10.2017 р.)

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 7935 від 29.09.2003 р. видане Державною реєстраційною службою України

Офіційний сайт видання: www.ps.stateuniversity.ks.ua

СЕКЦІЯ 3 ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

- Підлипняк І.Ю.** ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ
З ГІПЕРАКТИВНИМИ ДІТЬМИ.....92
- Черепаня Н.І., Станкович Я.В.** ВПЛИВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ
НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА.....97

СЕКЦІЯ 4 ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

- Александров В.М., Александрова О.Ф.** ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО
НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПОЕТАПНО-КОНЦЕНТРИЧНИМ ПРИНЦИПОМ.....101
- Блажко О.А.** МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ХІМІЇ УЧНІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....107
- Бутенко Л.Л.** ПРИНЦИПИ МЕТОДОЛОГІЗАЦІЇ
ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....111
- Данченко І.О.** РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ
ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ117
- Дубінка М.М.** СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕФІНІЦІЙ «СОЦІАЛЬНОГО»
ТА «ПРОФЕСІЙНОГО» У СТРУКТУРІ САМОВИЗНАЧЕННЯ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА.....123
- Загородня А.А.** МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
УКРАЇНИ Й ПОЛЬЩІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....128
- Ковальчук О.М.** ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ –
ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЧАСТИНА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ.....133
- Корольова І.І.** ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД.....137
- Лобач Н.В.** ФОРМИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....142
- Марчук І.А.** СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
МАРКЕТИНГУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....147
- Павленко В.О., Павленко Е.Є.** ПРОФЕСІЙНИЙ РІВЕНЬ
ВИКЛАДАННЯ ВЧИТЕЛЕМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....152
- Повстин О.В.** ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ.....157
- Ратинська І.О.** ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ Й ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СИСТЕМОЮ ДИДАКТИЧНОЇ ТА ПРОГРАМНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ:
ВІД КОЛЕДЖУ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....165

SECTION 3 THEORY AND PRACTICE OF EDUCATION

- Pidlypniak I.Yu.** FEATURES OF PSYCHOCORRECTIONAL WORK WITH HYPERACTIVE CHILDREN..... 92
- Cherepanya N.I., Stankovych Ya.V.** THE INFLUENCE OF ARTISTIC AND AESTHETIC MEANS TO THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY OF A PRESCHOOLER..... 97

SECTION 4 THEORY AND METHODS OF PROFESSIONAL EDUCATION

- Alexandrov V.M., Alexandrova O.F.** ORGANIZING CORPORATE PROFESSIONALLY ORIENTED TRAINING BY PHASED-CONCENTRIC PRINCIPLE..... 101
- Blazhko O.A.** METHODOLOGICAL SYSTEM OF TRAINING TEACHERS-TO-BE FOR SUBJECT ORIENTED INSTRUCTION OF CHEMISTRY AT GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS..... 107
- Butenko L.L.** PRINCIPLES OF METHODOLOGICAL APPROACH IN GENERAL TEACHER TRAINING OF FUTURE EDUCATORS AND ACADEMIC STAFF 111
- Danchenko I.O.** RESULTS OF EXPERIMENTAL RESEARCH ON THE FORMATION OF SOCIAL MATURITY OF STUDENTS OF HIGHER AGRARIAN EDUCATIONAL INSTITUTIONS..... 117
- Dubinka M.M.** CORRELATION OF DEFINITIONS OF “SOCIAL” AND “PROFESSIONAL” IN STRUCTURE SELF-DETERMINATION OF PERSONALITY OF STUDENT..... 123
- Zagorodnya A.A.** MODERNIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING SPECIALISTS OF THE ECONOMIC FIELD IN THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE AND POLAND: REALITIES AND PERSPECTIVES..... 128
- Kovalchuk O.M.** INNOVATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS – IMPORTANT COMPONENT OF THEIR PROFESSIONALISM..... 133
- Korolyova I.I.** PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MANAGERS OF EDUCATION: PERSONAL AND ACTIVITY APPROACH..... 137
- Lobach N.V.** FORMS AND METHODS OF FORMING OF INFORMATION AND ANALYTICAL COMPETENCY OF FUTURE SPECIALISTS..... 142
- Marchuk I.A.** THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE PREPAREDNESS OF FUTURE MASTERS OF MEDICINE FOR MARKETING IMPLEMENTATION IN THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY..... 147
- Pavlenko V.O., Pavlenko E.Ye.** THE PROFESSIONAL LEVEL OF TEACHING A PHYSICAL CULTURE TEACHER IN THE CONDITIONS OF SECONDARY EDUCATION REFORM..... 152
- Povstyn O.V.** FEATURES OF MANAGEMENT ACTIVITY OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF SAFETY OF HUMAN..... 157
- Ratynska I.O.** FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE OPERATORS FOR THE PROCESSING OF INFORMATION AND SOFTWARE BY DIDACTIC END SOFTWARE-INFORMATIONAL PREPARATION SYSTEM: FROM COLLEGE TO HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION..... 165
- Samoylyukevych I.V.** TEACHING PROFESSIONALLY-ORIENTED SPEAKING TO PROSPECTIVE PRIMARY TEACHERS OF ENGLISH 172

УДК 373.2.015.31:7

ВПЛИВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Черепаня Н.І., к. пед. н.,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет

Станкович Я.В., студентка
Мукачівський державний університет

У статті висвітлено одну з актуальних проблем сучасності – питання розвитку особистості дитини дошкільного віку художньо-естетичними засобами. Автором розкрито суть поняття «мистецтво» та його функції. Проаналізовано значення художньої творчості у формуванні особистості дошкільника, здійснено аналіз найбільш ефективних художньо-естетичних засобів та їхнього впливу на розвиток виховання творчої особистості дошкільника.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання, мистецтво, художня творчість, художньо-естетичні засоби, розвиток особистості дошкільника.

В статье освещена одна из актуальных проблем современности – вопрос развития личности ребенка дошкольного возраста художественно-эстетическими средствами. Автором раскрыта суть понятия «искусство» и его функции. Проанализировано значение художественного творчества в формировании личности дошкольника, осуществлен анализ наиболее эффективных художественно-эстетических средств и их влияния на развитие воспитания творческой личности дошкольника.

Ключевые слова: художественно-эстетическое воспитание, искусство, художественное творчество, художественно-эстетические средства, развитие личности дошкольника.

Cherepanya N.I., Stankovych Ya.V. THE INFLUENCE OF ARTISTIC AND AESTHETIC MEANS TO THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY OF A PRESCHOOLER

The article deals with one of the topical problems of the present day, the issue of the development of the personality of the child of preschool age by artistic and aesthetic means.

The essence of the concept "art" and its functions has been discovered by the author. The significance of artistic creation in the formation of the personality of the preschool child has been analyzed, the analysis of the most effective artistic and aesthetic means and their influence on the development of the upbringing of the preschooler's creative personality has been carried out.

Key words: artistic and aesthetic education, art, artistic creativity, artistic and aesthetic means, preschooler's personality development.

Постановка проблеми. На протязі історичного розвитку людства мистецтво, зокрема художня творчість, посідало одне з провідних місць у системі формування особистості людини. Його розглядали як частину світу, як певний духовний засіб пізнання навколишньої дійсності. Власне, всім різновидам мистецтва надавали цілющого значення, вважали, що за його допомогою людина «очищає» своє тіло та душу. Мистецтво є носієм історії становлення та розвитку людства, воно містить моральні принципи, цінності, життєву мудрість багатьох поколінь, що передається наступним поколінням.

На сучасному етапі розвитку суспільства дитина стикається у процесі життєдіяльності з різноманітними чинниками, що здійснюють позитивний та негативний вплив на формування особистості. Залучення дітей до художньої діяльності, різноманітної гуртової роботи, створення аматорських теа-

трів, організація виставок, екскурсій тощо – все це сприяє розвитку загальної культури дошкільника, формує художньо-естетичний смак, розвиває емоційну сферу та комунікативні вміння. Завдяки художній самодіяльності створюється сприятливий мікроклімат для особистісного зростання дитини та формується активна позиція індивіда. Саме багатогранність мистецтва, невичерпність його можливостей відкриває новий шлях до генерації гармонійної, творчої особистості. Розкриття внутрішнього світу людини через її творчість виступає на сьогоднішній день основним пріоритетом, ціллю, змістом життя для багатьох людей.

У дослідженнях з психології та художньої творчості особистісні характеристики розглядаються як умова успішних занять мистецтвом, але недостатньо уваги приділяється впливу мистецтва на зміну особистісних характеристик. Тому на даному етапі актуальною проблемою художньо-ес-

тетичного виховання є дослідження психолого-педагогічних механізмів формування особистості художньо-естетичними засобами [2, с. 47].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вивчення особливостей взаємозв'язку «особистість – мистецтво» зустрічається ще у філософських поглядах Платона. Вивченням даного питання займалися також Л.І. Божович, В. Соловйов, К. Тейлор, Л.С. Виготський. Роль художнього мистецтва в естетичному вихованні особистості висвітлено в роботах Б. Бриліна, В. Клименко, І. Климук, Л. Побережної, Л. Яковенко, Н. Фоломеєвої, О. Михайличенка, Т. Скорик та ін. Вплив художніх засобів на розвиток особистості та значущість мистецької діяльності для стимулювання її творчої активності розкрито в естетико-мистецтвознавчих дослідженнях В. Кандинського, Л. Левчук, М. Каган, М. Киященко, О. Оніщенко, Ю. Борев та ін.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження впливу художньо-естетичних засобів на розвиток та становлення особистості дошкільника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальні зміни в різних сферах життєдіяльності, динамічність і глибина перетворювань навколишньої дійсності, розширення інформаційного простору впливають на зростання активності людини в усвідомленні особистісно значущих та світових процесах. Реальна ситуація існування людини в сучасному світі потребує його якісних змін. Тому актуальною є проблема розвитку творчих якостей особистості, формування креативності, виховання духовності, самореалізації та саморозвитку.

Вчені різних країн визнають, що художньо-естетична діяльність дитини позитивно впливає на розвиток інтелектуальних та творчих здібностей. Таким чином, залучення до мистецтва є потужним засобом впливу на становлення та розвиток особистості.

Художньо-естетичне виховання складається з трьох основних видів діяльності:

- знайомство з художнім твором;
- отримання мистецтвознавчих знань;
- художня творчість.

Спілкування з мистецтвом повинне приносити дитині величезну радість. Але власна його активність в області того або іншого виду мистецтва низька, тому в розвитку естетичних почуттів велика роль належить вихователю. Так, під час читання художніх творів, перегляду кінофільмів оцінка хлопців пов'язана головним чином з моральними рисами героїв. Очевидно, що естетична сторона твору мистецтва повинна особливо підкреслюватися вихователем,

батьками. Підготовка дітей до сприйняття і переживання прекрасного під час художньо-естетичних занять проходить у кілька етапів: від пасивного сприйняття окремих добутоків до активної емоційної реакції, і, нарешті, до власної діяльності, де діти можуть у своїх малюнках виявити естетичне відношення, що виникло під час сприйняття твору мистецтва [5, с. 13].

Таким чином, «однією з головних задач вихователя є виховання потреби в красивому, котра багато в чому визначає весь лад духовного життя дитини, його взаємини в колективі. Потреба в красивому затверджує моральну красу».

Розвиток почуттів старшого дошкільника є найважливішою умовою всебічного розвитку особистості, але «гармонійний розвиток особистості зовсім не означає, що в емоційному світі дитини панує спокій, що у дитячому садку чи в сім'ї в особистості не будуть виникати ніякі конфлікти, наприклад, конфлікт між прагненням до задоволення і почуттям боргу, між особистими прихильностями і суспільними вимогами, між особистою симпатією і почуттям справедливості і т.д. Погано, якщо такі конфлікти не будуть виникати у внутрішньому світі дитини й будуть проходити без боротьби, без внутрішніх протиріч».

Наявність таких протиріч та їхній продуктивний дозвіл вихователем чи батьками на користь розвитку позитивних почуттів і буде процесом формування почуттів як особистісних рис дітей, що властиве духовному виглядові людини.

Сучасне поняття «мистецтво» має декілька значень. По-перше, мистецтво – це майстерність, по-друге, – творчість за законами краси, по-третє, – це художня творчість. У цьому значенні мистецтво розуміють як частину духовного життя суспільства і форму суспільної свідомості.

Мистецтво є формою відображення культури, воно намагається відтворити ряд життєвих явищ, подій, історію суспільства. Тому мистецтво робить вплив не тільки на почуття індивіда, а й на його волю, сприйняття оточуючого світу. Мистецтво становить стрижень духовної культури, є колективною пам'яттю людства, яка здійснює зв'язок поколінь, різних народів та культур. Воно ціннісно орієнтує дитину в світі, розвиває у неї творчий дух, пробуджує в дитині творця [4, с. 148].

Ряд дослідників визначають різну кількість функцій мистецтва, але незалежно від кількості всі ці функції взаємопов'язані, доповнюють одна одну і становлять цілісне явище. Отже, мистецтво виконує такі функції:

– суспільно-перетворююча та компенса-торська, які проявляються як ідейно-естетичний вплив на людей;

– пізнавально-евристична функція розглядає мистецтво як знання та просвіту;

– художньо-концептуальна функція дозволяє побачити у художньому творінні уявлення митця про світ у цілому, людину та її місце у світі;

– функція передбачення має свій прояв у тому, що мистецтво здатне прогнозувати майбутнє, воно співвідноситься з людською інтуїцією, яка здійснює стрибок через розриви інформації, однак набагато важливішим є соціальні передбачення, прогнози щодо майбутнього людини та суспільства;

– інформативна та комунікативна функції полягають в тому, що твір мистецтва містить у собі певне повідомлення, інформацію, яка є доступна тільки певному колу людей;

– виховна функція дає змогу мистецтву впливати на склад думок та почуттів людини в цілому;

– сугестивна функція полягає в тому, що мистецтво здатне нав'ювати певний склад думок та почуттів;

– естетична функція сприяє формуванню естетичного смаку, здібностей, цінностей та потреб людини, мистецтво ціннісно орієнтує людину в світі, розвиває в неї творчий дух;

– гедоністична функція має прояв у тому, що мистецтво – сфера свободи й майстерності, які несуть насолоду [1, с. 126].

Багатоманітність видів мистецтва дає можливість естетично освоювати світ у всій його складності і багатстві. Немає головних і другорядних видів мистецтва, кожний з них має свої особливості та переваги, по-різному виражає сутність життя людини. Отже, вид мистецтва – це реальні форми художньо-творчої діяльності, що різняться способом втілення художнього змісту, специфікою творення художнього образу.

Через це мистецтво є найбільш ефективним засобом виховання творчої особистості, допомагає виявленню власного «я», емоційному розкріпаченню, дає можливість самостійної реалізації у процесі художньої діяльності.

На особливу роль мистецтва вказують не тільки теоретики художньо-естетичного виховання, але й американські діячі науки. К. Тейлор, який вивчав природу наукової творчості, пише: «Я вже неодноразово стверджував, що скоріше науці є чого навчитися у мистецтва, ніж навпаки <...>. Художнє виховання, можливо, більш цінне у вік науки, ніж це визнають. На відміну від виховання наукового, художнє виховання

завжди ставило заохочення і розвиток творчості одним із головних завдань» [5, с. 9].

Про необхідність художньо-естетичного виховання всіх дітей стверджують і сучасні наукові дослідження про роботу лівої та правої півкуль головного мозку і зв'язку однієї з них з емоційною, образною особливістю мислення, а іншої – з логіко-розумовою діяльністю.

Таким чином, наслідки спілкування людини з мистецтвом можна розглядати не тільки як джерело здібності сприймати і створювати прекрасне, а і як засіб розвитку універсальних творчих здібностей.

Доведено, що провідні фактори формування особистості становлять діяльність і спілкування. Тому на художньо-естетичний розвиток дошкільника має значний вплив спілкування дітей з мистецтвом, активізація й організація їхньої художньої діяльності. Вирішальну роль у цьому процесі має відігравати вихователь.

Художньо-естетична діяльність є важливим елементом педагогічного процесу. Через цю діяльність:

– здійснюється знайомство дитини з національними та світовими надбаннями культури, які знайшли своє відображення в різних видах мистецтва;

– розвиваються розумові здібності, їх інтелект;

– збагачується емоційна сфера і культура почуттів;

– формується система моральних цінностей;

– з'являються можливості вибору дитиною виду і жанру мистецтва для творчості;

– розвиваються художні смаки, здібності, естетичні переваги.

Художня діяльність є досить універсальною, тому що складається з органічно пов'язаних між собою видів діяльності в різних видах мистецтва: в літературі, музиці, образотворчому мистецтві.

У процесі здійснення художньо-творчої діяльності відбувається усвідомлення ставлення дитини до дійсності, своєї соціальної значущості, закріплюється впевненість у собі. Знання, навички, отримані в процесі художньої творчості дитина може перенести в трудову, навчальну, соціальні сфери, побут і спілкування, надати їм естетичного характеру.

Специфічну роль мистецтва у формуванні світогляду відзначив Л.С. Виготський. Він вважав, що за допомогою мистецтва особистісні сфери залучаються до процесу здійснення суспільних цілей і завдань. Мистецтво – своєрідна модель людської культури, концентрований ідеал епохи, тому залучення до мистецьких цінностей впливає

но-орієнтованої англійської мови для підготовки персоналу на підприємствах відповідного напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стаття висвітлює комплекс цілеспрямованих систематичних заходів для організації інтенсивного корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за поетапно-концентричним принципом. Важливість реалізації зазначеного принципу в інтенсивному навчанні іноземної мови розглядалась у працях Л.К. Гегечкорі, Г.А. Китайгородської, тоді як особливості навчання професійно-орієнтованої англійської мови розвинуто в дослідженнях вітчизняних вчених, зокрема: О.Б. Тарнопольського, Л.М. Черноватого [1; 6].

Останні дослідження свідчать про те, що інтенсифікація навчання іноземних мов відбувається в різних формах (наприклад, програми «занурення») і в різних моделях освітніх систем (спеціалізованих або корпоративних), що також означає оптимізацію дій вчителя й активізацію діяльності навчальної групи [4; 6; 7].

Постановка завдання. У наш час корпоративні освітні системи стають найбільш перспективними для реалізації стратегії та основних принципів навчання, а тому потребують подальших досліджень [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна організація корпоративного навчання передбачає вирішення з боку викладача низки завдань, до яких, зокрема, відносяться:

- встановлення потреб спеціалістів конкретного підприємства щодо вживання англійської мови для вирішення професійних проблем;
- визначення цілей навчання фахівців конкретного підприємства професійно-орієнтованої англійської мови;
- розроблення змісту корпоративного навчання (загальний підхід, відбір матеріалу, комплекс вправ, метод оцінювання результатів навчання тощо);
- організація та проведення корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови фахівців конкретних відділів підприємства;
- оцінювання результатів корпоративного навчання та корекція його змісту за результатами такого оцінювання.

Корпоративне навчання професійно-орієнтованої англійської мови інженерів споріднених відділів є важливим чинником мотивації тих, хто навчається, а також підставою для створення реальних професійних ситуацій і застосування засобів проблемного навчання, проектної методики

протягом інтенсивної підготовки інженерів. Однорідність якісного складу навчальних груп інженерів забезпечується не тільки приблизно однаковим рівнем іншомовної підготовки спеціалістів, але й приналежністю до споріднених відділів конкретного підприємства. Це дозволяє розглядати їх як колектив, об'єднаний спільною трудовою діяльністю, вмотивований для інтенсивного корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за методом «активізації можливостей особистості і колективу» [1].

Необхідно зазначити, що принцип поетапно-концентричної організації корпоративного навчання дозволяє скоротити його термін до одного року (замість двох у більш традиційних моделях), не зменшуючи загального обсягу часу й забезпечуючи ефективність розвитку комунікативної компетенції на рівні, що не поступається тому, який досягається протягом дворічного навчання за традиційного (екстенсивного) навчання. Зміст згаданого принципу полягає в чергуванні інтенсивного й академічного (поурочного) навчання в режимі, що є дійвим і зручним для працюючих фахівців.

Для ефективної реалізації такого принципу корпоративне навчання розбивається на три етапи: 1) інтенсивний курс загальнонавчальної англійської мови з елементами професійно-орієнтованої мови – 120 годин; 2) поурочне навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови – 120 годин; 3) інтенсивний курс навчання професійно-орієнтованої англійської мови для активізації комунікативних вмінь інженерів – 120 годин.

Кожний інтенсивний етап професійно-орієнтованого навчання містить 120 навчальних годин і триває 10 діб (6 робочих і 4 вихідні дні), що влаштовує навіть найбільш зайнятих спеціалістів виробництва. Інтенсивні етапи рекомендується починати в п'ятницю, а закінчувати в неділю наступного тижня, тому інженери перебувають «поза працею» тільки 6 робочих днів, що є прийнятним для підприємства. Екстенсивний етап також триває 120 годин, однак реалізується в екстенсивному режимі (2 заняття по 2 години щотижня після закінчення робочого дня) протягом 8 місяців.

Інтенсивна форма на першому та третьому етапах є найбільш перспективною для забезпечення загальної ефективності корпоративного навчання, оскільки її застосування створює сприятливі передумови для використання можливостей колективу, об'єднаного спільною виробничою діяльністю. Така діяльність та спільна вмотивованість спеціалістів одного підприємства

(відділу) уможливають оперативне створення реального іншомовного середовища, що сприяє застосуванню інтерактивних форм і методів інтенсивного іншомовного навчання для розвитку їхньої здатності вирішувати реальні виробничі завдання засобами іноземної мови [3; 5].

Перший етап корпоративного навчання має за мету проходження інженерами початкових рівнів англійської підготовки (A1, A2) й оволодіння ними базовим рівнем загальнонавчальної з елементів професійно-орієнтованої англійської мови. Зміст навчання на першому етапі містить, переважно, загальні рубрики та ситуації, зокрема, ті, що стосуються особистої (*Everyday Life, Food and Meals, Appearance, Clothing, Hobbies, Holidays, Weather*) та публічної (*Professions, Shops and Shopping, City, Transport, Travelling, Health*) сфер.

Співвідношення вправ за видами мовленнєвої діяльності на першому етапі виглядає так: аудіювання – 40%, говоріння – 31%, читання – 18%, письмо – 11%. Головну увагу варто приділяти не розвитку мовленнєвих умінь (вправи другої підсистеми), а формуванню технічних і мовленнєвих навичок (вправ першої підсистеми), за винятком письма. Частка таких вправ на цьому етапі становить: під час навчання аудіювання 63%, говоріння – 45%, читання – 67%, письмо – 10% від загальної кількості вправ для навчання відповідного виду мовленнєвої діяльності.

У процесі навчання аудіювання 20% вправ першої підсистеми треба виділити на формування слухових навичок аудіювання (фонематичного й інтонаційного слуху), змістом якого може бути імітативне оволодіння апроксимованою вимовою англійських звуків і розпізнавання слів на слух на базі вправ для навчання читання. Ще 40% часу виділяється на формування лексичних навичок аудіювання, змістом якого може бути розпізнавання схожих за графічною формою слів на слух тощо.

Вправи для формування лексичних навичок говоріння на першому етапі становлять 50% від усіх вправ першої підсистеми, і за змістом можуть мати форму підбору означень для опису предметів тощо. Решта 50% припадає на вправи для формування граматичних навичок говоріння, змістом яких може бути, наприклад, узгодження англійських прийменників із займенниками.

Серед вправ для розвитку умінь говоріння, які загалом становлять 55% від усіх вправ для навчання цього виду мовленнєвої діяльності, 70% припадає на вправи для навчання діалогічного мовлення («реплікування» – 25%, оволодіння діалогічними

єдностями – 25%, оволодіння мікродіалогами – 25%, оволодіння різними типами діалогу – 25%), а решта часу відводиться на розвиток умінь монологічного мовлення, де доцільно передбачити, приблизно в однаковій пропорції, вправи для оволодіння мікромонологіями (з використанням логічних опор) і різними типами монологу (на основі більш загальних завдань).

На першому етапі навчання доцільно обмежитися переважно формуванням навичок читання (дві третини часу). Отже, рекомендується виділити 50% часу, відведеного для першої підсистеми вправ, на формування техніки читання, точніше, на встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей, а решту 50% – на формування лексичних (читання слів за темою із ключами) та граматичних (наприклад, читання похідних і складних слів на основі знання словотворчих елементів) навичок. На розвиток умінь доцільно виділяти не більше третини загального обсягу часу, застосовуючи лише вправи з навчання читання тексту з наступними відповідями на запитання до нього.

Завдання навчання письма в корпоративних курсах є типово обмеженими, а тому воно використовується переважно як додатковий засіб підвищення ефективності розвитку інших видів мовленнєвої діяльності. На першому етапі рекомендується виділяти приблизно 10% цього обмеженого часу на формування навичок техніки письма, а решту часу відвести для виконання завдань на оволодіння писемними висловлюваннями невеликого обсягу на рівні тексту, наприклад, *Write 10 sentences about your job*.

Суттєвим чинником накопичення значного обсягу словникового запасу інженерами є циклічна система повторень лексики, згідно з якою повторення введеного матеріалу має проводитись через 15–20 хвилин після першого введення, потім через 1, 3 й 6 годин відповідно, а також кожного наступного ранку. Після цього обов'язкове повторення лексики в різних формах має відбуватися через день, відповідно до графіка повторень.

Особливістю першого етапу є те, що на самому його початку учасники навчання вибирають для себе англійські імена, прізвища та створюють короткі легенди, що містять інформацію про їхніх власників. Це сприяє швидкому створенню англійського середовища та використанню його властивостей як у класі, так і поза класом. Зокрема, іншомовна комунікація має місце за сніданком, обідом і вечерею; під час спільних прогулянок просто неба; на засі-

даннях англійського клубу, що відбуваються наприкінці кожного навчального дня, де група спілкується виключно англійською мовою для закріплення мовного матеріалу. Певна частина вечірнього навчального часу віддається самопідготовці та консультаціям, які викладачі проводять в індивідуальному порядку для з'ясування окремих питань.

Не менш важливим чинником є також уважне стеження за самопочуттям учасників навчання, оскільки, по-перше, темп навчання є дуже щільним і може стомлювати, а по-друге, успіх інтенсивного навчання значною мірою залежить від працездатності й активності інженерів та їхнього задоволення процесом і результатами навчання. Для забезпечення максимально сприятливих умов доцільно дотримуватися рекомендованого щоденного режиму навчання, наведеного в таблиці 1.

Важливу роль в ефективності інтенсивного етапу навчання також відіграє застосування музичного фону під час виконання завдань. Музичні сеанси супроводжують навчальний процес, створюючи специфічне творче середовище, яке сприяє працездатності або відпочинку інженерів. Правильне використання музики є суттєвим чинником успіху інтенсивного навчання. Легка, ритмічна, помірно швидка музика застосовується для активізації емоцій співрозмовників під час мовленнєвої діяльності та виконання парних комунікативних завдань.

Другий етап навчання інженерів проводиться в поурочному режимі і не є інтенсивним (120 навчальних годин, 8 місяців, 4 навчальні години на тиждень). Зміст навчання другого етапу охоплює виробничі сфери (*Personal Contacts, Company's Facts and Figures, Company's Structure, Departments and Positions, Contracts, Production and Logistics, Production and Quality, Manage-*

ment Functions and Skills), а також найбільш типові ситуації спілкування між спеціалістами різних відділів: дані про підприємство, його структуру (відділи, цехи тощо), загальну технологію виробництва, посади й обов'язки спеціалістів тощо. На другому етапі навчання пріоритети віддаються читанню, говорінню та письму. Співвідношення вправ за видами мовленнєвої діяльності на першому етапі виглядає так: аудіювання – 10%, говоріння – 46%, читання – 25%, письмо – 19%.

Найбільшу увагу тут варто приділити навчанню говоріння, де важливим завданням є розвиток мовленнєвих умінь (монологічне та діалогічне мовлення в рівній пропорції), для чого призначені дві третини часу, що відводиться на цей вид мовленнєвої діяльності. Вправи для оволодіння мікромонологами та різними типами монологу мають співвідноситись як 1:3, а час, відведений розвитку умінь діалогічного мовлення, варто порівно поділити між вправами для оволодіння «реплікуванням», діалогічними єдностями, мікродіалогами та різними типами діалогу. Змістом вправ другої підсистеми, які найбільш доцільно проводити у формі рольових ігор, є моделювання виробничих ситуацій, що потребують вирішення завдань, пов'язаних із запитом і повідомленням виробничої інформації, її уточненням, визначенням функцій підрозділів підприємств, обов'язків посадових осіб тощо.

На другому етапі значна увага приділяється розвитку умінь читання, усі вправи для формування яких, так само як і аудіювання, відносяться до другої підсистеми. Для забезпечення вправ для навчання читання й аудіювання викладач має підбирати і скласти спеціальні тексти, що містять спеціальну лексику, і охоплюють проблематику, пов'язану із цехами, обладнанням, інгредієнтами тощо конкретного підприємства.

Таблиця 1

Навчальний режим першого етапу інтенсивного навчання інженерів

Час	Види навчальної діяльності
7.00–9.00	Повторення матеріалу попереднього навчального дня
9.00–10.00	Сніданок
10.00–11.00	Введення лексико-граматичного матеріалу дня
11.00–12.00	Вправи на формування лексико-граматичних навичок
12.00–14.00	Вправи на включення лексико-граматичних навичок до складу мовленнєвих умінь
14.00–16.00	Обідня перерва
16.00–17.00	Повторення лексико-граматичного матеріалу дня
17.00–18.00	Вправи на удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь
18.00–19.00	Вправи на удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь
19.00–20.00	Вечеря
20.00–21.00	Засідання англійського клубу за темою дня
21.00–22.00	Самопідготовка

На цьому етапі варто скористатись сприятливими умовами, які створює екстенсивне навчання, для розвитку навичок і умінь письма, яке тут слід використовувати для забезпечення самостійної підготовки інженерів, виконання ними проектних завдань тощо, здійснення викладачами рубіжного контролю тощо. Збільшення часу на навчання письма варто використати для оволодіння писемним висловлюванням на рівні надфразової єдності та вправ для оволодіння писемним висловлюванням на рівні тексту в однакової пропорції.

Третій заключний етап навчання проводиться в інтенсивному режимі й передбачає доведення мовленнєвих параметрів інженерів до вмінь професійно-орієнтованого спілкування англійською мовою. Зміст третього етапу навчання охоплює ті самі виробничі сфери, що й на попередньому етапі, однак максимально широко використовує завдання, що якомога точніше моделюють реальні ситуації професійного спілкування.

На третьому етапі доцільно застосовувати виключно вправи для розвитку мовленнєвих умінь. У зв'язку з поверненням до інтенсивної форми навчання варто збільшити питому вагу вправ для навчання аудіювання до 20%, водночас слушно вживати вправи для навчання детального розуміння фахових текстів. Викладач використовує тексти, що мають бути професійно інформативними та містити багато інформації, що безпосередньо пов'язана з виробничою діяльністю конкретного підприємства.

Для максимального використання потенціалу інтенсивної форми навчання доцільно збільшити питому вагу вправ для навчання говоріння до 50%, ґрунтуючись виключно на другій підсистемі, де вправи для навчання монологічного та діалогічного мовлення розподіляються порівно, і в яких

відбувається лише оволодіння різними типами діалогу та монологу. Усі згадані вправи мають відтворювати процес реального професійного спілкування у формах рольової гри, конференції, ділової зустрічі, фахової дискусії тощо. На цьому етапі також доцільне широке застосування проектно-методики, що розвиває комунікативну компетенцію фахівців на основі професійно-орієнтованих текстів, зміст яких охоплює всі найважливіші процеси конкретного виробництва.

Враховуючи обмеження, які накладає інтенсивний характер навчання на третьому етапі, рекомендується зменшити питому вагу письмових видів мовленнєвої діяльності, виділивши на їх розвиток по 15% загального часу.

Доцільно також дещо змінити режим інтенсивного навчання на третьому етапі. Навчальний день, як і на першому етапі, варто починати з повторення мовного матеріалу до сніданку кожного наступного навчального дня. Протягом першої половини дня доцільно проводити вправи на розвиток вмінь читання і говоріння, змістом яких є читання й обговорення текстів професійно-орієнтованої тематики у формі проблемних завдань, дискусій, рольових ігор тощо. Певну частину часу варто відвести на виконання в письмовій формі індивідуальних проектних завдань, пов'язаних із виробничою тематикою. Підготовлені доповіді доцільно заслуховувати й обговорювати після відпочинку, у другій половині того ж дня (обговорення доповідей проводяться у формі презентації, конференції, семінару тощо). Наприкінці кожного дня рекомендується проводити засідання англійського клубу у формі ділової гри, пов'язаної із професійною темою, під час якої продовжується вдосконалення комунікативних умінь кожного інженера. Ще одна додаткова година виділяється для самопідготовки.

Таблиця 2

Навчальний режим третього етапу інтенсивного навчання інженерів

Час	Види навчальної діяльності
7.00–9.00	Повторення мовного матеріалу
9.00–10.00	Сніданок
10.00–11.00	Читання й обговорення професійних текстів
11.00–12.00	Читання й обговорення професійних текстів
12.00–14.00	Підготовка індивідуальних проектних завдань
14.00–16.00	Обідня перерва
16.00–18.00	Обговорення індивідуальних проектних завдань
18.00–19.00	Аудіювання
19.00–20.00	Вечеря
20.00–21.00	Засідання англійського клубу за темою дня
21.00–22.00	Самопідготовка

Рекомендований навчальний режим третього етапу має приблизний характер, оскільки викладачі, зважаючи на реальну ситуацію, можуть вносити відповідні корективи, вводячи, наприклад, індивідуальні консультації або виділяючи додатковий час для самостійних занять, наприклад, з аудіо-матеріалами (таблиця 2).

На першому і третьому етапах рекомендується застосовувати виключно усний поточний контроль, тоді як на другому – доцільно доповнювати його письмовим (перевірка письмових домашніх завдань тощо). Для здійснення функції контролю викладачеві варто фіксувати помилки інженерів, а наприкінці дня виділяти найбільш типові помилки і включати відповідні вправи до змісту навчання наступного дня. Не варто повідомляти інженерів про їхні помилки, оскільки інтенсивне навчання ґрунтується на необхідності уникати ситуацій, які можуть спричинити зростання рівня тривожності учнів. Щодо форм рубіжного та підсумкового контролю, то наприкінці перших двох етапів достатньо проводити лексичні тести для визначення обсягу лексичного запасу інженерів, оскільки оцінювання учнів у процесі інтенсивного навчання взагалі не рекомендується, аби запобігти підвищенню рівня їхньої тривожності. Однак для підсумкового контролю рекомендується, на додачу до лексичного тесту, застосовувати також комплексний тест для перевірки рівня умінь у всіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Зокрема, для перевірки вмінь аудіювання та читання рекомендується сприйняття (прослуховування або прочитання) тексту на професійну тематику, після чого інженери мають відповісти на 10 запитань, одержуючи 10 балів за кожну правильну відповідь. Для перевірки ж вмінь письма й говоріння рекомендується застосовувати спеціальну анкету із трьох розділів (загальноживана, ділова та професійна англійська мова), яка містить завдання, безпосередньо пов'язані із професійною діяльністю

інженерів конкретного виробництва, на які інженери відповідають (письмово чи усно) у вільній формі. Критерії оцінювання: кількість вжитих речень; лексична, граматична й синтаксична правильність; логічний зв'язок речень; різноманітність лексики та граматичних засобів.

Висновки із проведеного дослідження. Отже, організація корпоративного навчання професійно-орієнтованої англійської мови за поетапно-концентричним принципом передбачає застосування комплексу цілеспрямованих, запланованих і систематичних заходів, що здійснюються з метою інтенсивного розвитку іншомовної комунікативної компетенції спеціалістів, які працюють на конкретному підприємстві, для досягнення їхніх професійних цілей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам / Г.А. Китайгородская. – М. : МГУ, 1990. – 128 с.
2. Лиферов А.П. Образование в стратегиях транснациональных корпораций / А.П. Лиферов // Педагогика. – 2005. – № 2. – С. 79–91.
3. Ляковська О.А. Кооперативно-інтерактивні технології навчання іноземних мов / О.А. Ляковська // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 21–24.
4. Савченко В.А. Удосконалення та підвищення ефективності професійного навчання кадрів на виробництві / В.А. Савченко // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 7. – С. 14–21.
5. Стрілець В.В. Сучасні підходи до навчання англійської мови для професійного спілкування за проектною методикою / В.В. Стрілець // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка та психологія». – 2006. – Вип. 10. – С. 175–181.
6. Тарнопольський О.Б. Концепція підручника для навчання ділової англійської мови / О.Б. Тарнопольський, С.П. Кожушко // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 3–7.
7. Tomczak Danuta. A Strategy for a Competitive Business Education – How to communicate and with whom, ENCoDe / Danuta Tomczak // Life-long Learning in Business and Industry. – 2002. – P. 251–264.

Наукове видання

Збірник наукових праць

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск LXXVIII

Том 1

Коректура · *Пірог Н.В.*

Комп'ютерна верстка · *С.Ю. Калабухова*

Формат 64x90/8. Гарнітура Pragmatica.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 25,34. Замов. № 727. Наклад 200 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.